

Základy práce se skupinou

1. vymezení rozdílu individuální a skupinové práce
2. obsah, metody a hlavní zásady práce se skupinou

1. Vymezení rozdílu individuální a skupinové práce

V určitém smyslu je možno tvrdit, že individuální forma sociální práce neexistuje, protože sociálně pracovní vztah vždy klienta včleňuje do skupinových vazeb (přinejmenším vůči sociálním pracovníkům a rodinným příslušníkům nebo přátelům klienta). Některé teorie sociální práce odlišnosti individuální a skupinové sociální práce zcela popírají nebo ignorují.

Historicky vzato se nicméně skupinová soc. pr. vyvíjela přinejmenším částečně odlišně a odděleně od individuální práce a odlišovala se od ní jednak svým zaměřením, jednak využíváním sociální a psychologické skupinové dynamiky. Zatímco indiv. pr. byla v anglosaských zemích od počátku zaměřena do značné míry individuální-socioterapeuticky a kulturně sociální.

Sociální skupina – seskupení nejméně 3 jedinců

- mezi členy soc. skupiny by měly existovat vztahy, měli by mít společné cíle, normy a hodnoty, měla by se rozvinout alespoň částečná závislost rolí, pocit příslušnosti k dané skupině
- měla by existovat určitá dělba práce, spolupráce
- měla by stát v určitém protikladu k jiným skupinám

2 základní funkce skupiny – normativní – člen by měl přijmout dohodnuté normy

- komparativní – na základě přijatých norem hodnotí jednak sami sebe, ostatní členy ve skupině, ostatní skupiny

Rekreační skupinové vyžití je samo o sobě srozumitelné, ve spojitosti se sociální prací má pak dvojitý účel:

- jednak působí jako prevence
- jednak nabízí konstruktivní využití volného času např. pro adolescenty, kteří by se jinak věnovali nebezpečné až nezákonné činnosti

(sportovní, hudební a soutěžní akce jsou spolu s kulturně společenskými událostmi nejběžnějšími formami skupinové sociální práce na Západě.

Vzdělávací skupiny mají za účel rozšířit osobní zkušenosti nebo dovednosti a sociálně pracovní kapitál klientů. Do jejich činnosti patří například vzdělávání k rodičovství, asertivní trénink, výuka zdravé výživy a vaření, výcvik dobrovolníků pro sociální služby apod.

Svépomocné skupiny

Dobrovolnické skupiny

Skupiny soustředěné na rozhodovací proces a řešení problémů – více se blíží sociální práci orientované problémově. V profesionálních kruzích se skupinový přístup uplatňuje zejména v týmové práci, při rozhodování o způsobech intervence, rozdělování finančních a lidských zdrojů v daném zařízení, rozhodování o změnách ve struktuře poskytovaných služeb, koordinaci součinnosti různých zařízení apod. Klientské skupiny se mohou obdobně uplatňovat jako orgány samosprávy nebo jako podílci na tvorbě programu příslušného zařízení. Rozhodovací proces ve skupině má určité výhody oproti individuálnímu nebo hierarchicky organizovanému rozhodování, neboť soustřeďuje větší rozsah zkušeností a informací, posiluje motivaci, zvyšuje pravděpodobnost adekvátnosti rozhodnutí a jeho propracovanosti, umožňuje detailnější posouzení možných důsledků rozhodnutí a zprostředkovává věcnější kritické hodnocení alternativ. Na druhé straně však může skupinová interakce degenerovat v rutinní a návykové postupy, jejichž hlavním cílem je udržování konformity a soudržnosti skupiny namísto kritického hodnocení a rozhodování.

Všeobecný závěr ke skupinové práci

Skupinová sociální práce je založena na empirických zkušenostech s vývojem skupin zaměřených na cílovou činnost (předběžný společ. zájem, formování, dělba moci a kontroly, tvorba úzkých vztahů, diferenciací, rozpad). Využívá se v ní také znalosti skupinového sociálního chování (vůdcovství, dělba funkcí a pravomocí, povaha cílů a jejich dosahování, dosahování konformity a zvládání kontroverzí, apod.).

Obsah, metody a hlavní zásady práce se skupinou

Člověk je sociální bytost, proto žije většinu života ve formálních a neformálních sociálních skupinách.

Skupina pomáhá člověku uspokojovat jeho potřeby, učí se v ní poznávat jiné lidi a sebe sama, řešit různé životní situace.

Skupinová práce není výhodná pouze z ekonomického hlediska využití času a peněz (více klientů na jednom sezení), ale je podstatné, že monitoruje interpersonální charakter mnohých problémů. Proto je pochopitelné, že problémy tohoto typu se mohou efektivněji řešit v sociální interakci s jinými lidmi, což umožňuje právě skupinová práce.

Nejúčinnější faktory skupinové práce:

členství ve skupině

Podobnost problematiky,

pomoc sobě i jiným,

odreagování se,

získání nových informací,

Pocit sounáležitosti, emocionální podpora....

Všechny tyto faktory vytvářejí skupinovou dynamiku. Skupinová dynamika je souhrn všeho, co se děje ve skupině.

Sociální pracovník může pracovat se skupinou již dříve vytvořenou spontánně (neformálně) – parta, rodina, či se skupinou formální (buď ji utvoří pracovník sám nebo je to formální skupina dříve utvořená bez zásahu pracovníka).

Skupina – min. 3 lidé – triáda

Malé x velké, formální x neformální, členská x nečlenská, primární x sekundární, uzavřené x otevřené, krátkodobé x dlouhodobé, zrušitelné x nezrušitelné

1. z hlediska velikosti

Skupina pro soc. práce – malá skupina – 3-15 členů. Vznikají mezi členy interpersonální vztahy, všichni se znají osobně a jsou schopní se poznat.

Střední skupina 15-30, velká skupina – nad 30 členů.

2. z hlediska obsahu jejich činnosti

formální skupina – skupina není spojena cit. vazbami, ale společnou činností, cíli, názory

neformální skupina – jsou poutaní cit. vazbami, v momentě kdy citová vazba pomine, může dojít k rozpadu skupiny

3. z hlediska stupně stálosti

krátkodobé – skupina vznikla se vznikem nějakého problému nějaké situace, zánikem problému zaniká skupina

dlouhodobé (stálé) – zpravidla jsou neformální (jsou vázané na dobu života jejich členů)

- formální – trvají i přes smrt členů např. celá společnost, národ

4. z hlediska možnosti vystoupení ze skupiny

zrušitelné – na základě vzájemné dohody nebo vyloučením nebo vystoupením

nezrušitelné – bez vážných důvodů z ní nelze vystoupit

5. z hlediska solidarity

vnitřní – jedinec je přímým účastníkem, náleží ke skupině

vnější – není jejím přímým členem, ale přesto na něho skupina má vliv (anarchisti, vegetariáni)

Z hlediska struktury skupiny rozlišujeme druhy:

1. skupina autoritativní – výkony – vysoké, ale krátkodobé

podíl – nespíše všichni, ale podřízenost, ohrožení mezilidských vztahů

2. skupina liberalistická (téměř bezvládní)

- podíl – velmi rozdílný
- výkon – malý
- vztahy – vytvářejí se podskupiny

3. skupina demokratická

- členové respektují názory a potřeby jiných členů a vzájemně spolupracují
- na výkonech se podílejí všichni, výkonnost není nejvyšší, ale výkony jsou přesto vysoké a dlouhodobé – dobrá motivace, dobré mezilidské vztahy
- podskupiny nemusejí být, soudržnost je velmi vysoká, členové mají k sobě důvěru